

e kérdéssel a pénzüzetek azon ügyleteivel kapcsolatban foglalkozott tüzetesebben, melyekben a hitel folyósításának és biztosításának alapját épen a követelések engedményezése nyújtotta. A hitelezőknek természetesen eminens érdekük, hogy az engedményezett követelés liquiditása vitán felül álljon, tehát arra töreksszenek, hogy az engedményezést az adóssal tudomásul vételessék s ezzel a további kifogásoknak elejét vegyék. A Kúria azonban nem támogatja mindenben a biztonságszerzés e szokásos módját. Az ország egyik első bankjának perében — nagyon helyesen — nem ismerte el olyan jogszokás kifejlődését, mely szerint az adós különösen ha a kir. kincstár, törvényhatóság, stb. az adós, az engedményezés tudomásulvétele és a kereseti kimutatások (átvételi elismervények) kiadása után az ezekben feltüntetett és elismert követelési összeg tekintetében az engedménnyel szemben kifogást ne tehetne. (P. VIII. 5355/1916. sz.)

Ez az ellenjog azonban csak az alapügyletből támasztható kifogásokra áll, de nem a más jogalaphól keletkező követelések beszámításának kérdésére. Jelesül legfelsőbb bíróságunk deklaráta azt a jogszabályt is, hogy a követelésnek az adós hozzájárulásával az új hitelezőre történt átruházása után az adós az új hitelezővel szemben már nem teheti beszámítás tárgyává az eredeti hitelezője ellen utóbb keletkezett követelését (P. IV. 54/1922. sz.).

A fenti ítélet utal arra, hogy a vállalkozó követelése az engedményezéskor még nem járt le, amiből következtethető, hogy a Kúria hivatkozás nélkül ugyan, de a MMT. 1230. §-ára gondolt. E §. u. i. megengedi az engedménnyel szemben a más jogalaphól eredő követelés beszámítását még akkor is, ha az az engedménnyről kapott értesítés után jár le, de korábban, mint az átruházott követelés. Amde nyilvánvaló, hogy ezen kiterjesztett beszámítási jog is az adósnak kizárólag azon követeléseire gyakorolható, melyek az engedményezés előtt keletkeztek és csak később jártak le.

Felfogásunk szerint tehát a szab. kir. város a vállalkozónak csak az engedményezésig felmerült köztartozásait hozhatta volna jogosan levonásba.

Ifj. dr. Nagy Dezső

Közigazgatási tisztviselő felelőssége és polgári perút. A vitás, eldöntendő ügyek tömkelegében állandóan elvi határozatok jönnek létre úgy a bíróságok,

mint a közigazgatási hatóságok részéről, hogy milyen ügy tartozik közigazgatási eldöntésre és melyik a polgári perútra. Többször pozitív vagy negatív hatásköri összeütközés keletkezik és a hatásköri bíróság mondja ki a végső szót. Ezeknek a kétes eseteknek felmerülését természetesnek fogjuk találni, ha meggondoljuk, milyen nehéz és milyen ingatag alapon nyugszik a polgári és a közigazgatási ügyek megkülönböztetése és milyen elmosódottak a határok.

Általános elvként a bíróságok többször kimondták, hogy hatáskör szempontjából a követelés jogi természeté a döntő. (Bp. tábla 1909. febr. 28.) hogy a magánjog körében felmerült jogviták eldöntése rendes bíróság hatáskörébe tartozik, kivéve ha ilyen kérdést tételes jogszabály a közigazgatási hatóság hatáskörébe utal, (Hatásköri bíróság 1909. február 22. stb.), hogy magánjogi jogviszonyból eredő követelés rendes bírói útra tartozik, ha azt tételes jogszabály más útra nem utasítja (Hb. 1909 nov. 15.), sőt közigazgatási hatóság elé utalt jogviszonyból származó magánjogi követelés is bírói útra tartozik (Nagyvárad kir. tábla 1908. jun. 4.), viszont közigazgatási jellegű követelés csak külön törvény alapján tartozik bírói útra (Bp. tábla 1909. febr. 1.), de a gyakorlatban épen azt nehéz eldönteni, melyik igény magánjogi és melyik közigazgatási jellegű? Addig nagyon egyszerű a dolog, amíg olyan igényről van szó, melyet tételes törvény utal bírósághoz, vagy közigazgatási hatósághoz, hanem ha ilyen jogszabály nincs, nehéz a döntés, mert a magánjogi és közigazgatási jelleg gyakorlati, világos meghatározása hiányában minden esetben külön elvi elhatárolást követel. Még ha tételes jogszabály meg is mondja, hogy bizonyos ügy közigazgatási jellegű, már kétség merül fel, hogy ebből a viszonyból származó bizonyos magánjogi természetű, így különösen kártérítési vagy jogtalan gazdagodási igények nem tartoznak-e polgári perútra?

Pedig ez a megkülönböztetés a közigazgatás nagyfokú fejlődése és az egyén életére való mindinkább döntő és korlátozó hatásánál fogva mindig fontosabb lesz. Az elhatárolás azonban mindig nehezebbé válik azáltal, hogy egyrészt az állam közigazgatása és gondoskodása körébe von olyan feladatokat, melyek eddig az egyén autonómiájára voltak bízva és így tisztán magánjogi szabályozásban és védelemben részesültek, másrészt az állami beavatkozás elvének előnyomulásával a magánjogban a közigazgatási jogszabályok szaporodnak és több he-

lyen egész rendszert alkotva valami külön magánjogi közigazgatást fejlesztenek ki. (Igy telekkönyv, cégjog, részvénytársasági felügyelet, biztosító társaságok felügyelete, földbirtokrendező bíróság szerződést jóváhagyó hatásköre, iparjog, gyámi igazgatás). Viszont a magánjog védelemben részesít olyan érdekeket is, melyek eddig csak büntetőjogi és közigazgatási védelemben részesültek. (Igy egyes személyiségi jogok: névjog, szemérem, becsület, hírnév, versenyszabadság stb.)

Ez a nehézség addig nem lenne olyan fontos, míg csak elvi jellegű lenne, ha a polgári és közigazgatási út az illető érdek egyforma védelmére vezetne, ha az eljárási biztosítékok egyformák lennének. Nem kell azonban bővebben fejtegetnem, hogy a közigazgatás gyors térbeli előnyomulásával nem járt együtt ennek a polgárok magánjogaira döntően kiható, azokba belenyúló jogág biztositékainak, pártatlanságának, a határozó hatóságok függetlenségének kiépítése. A közigazgatási bíróságnak a taxative felsorolt ügyekre kiterjedő hatáskörén kívül legtöbbször az érdekelt hatóság, vagy miniszter dönt az igény felett, ahol tulajdonképpen a közigazgatási hatóság érdekeltisége révén inkább félnek lenne tekintendő. Addig míg a közigazgatásnak a jogállamba való beillesztése megtörténik, a polgároknak biztonsága és menedéke, hogy a közigazgatási ügyekből eredő a kincstár, illetve közegei elleni kártérítési igény magánjogi természeténél fogva a független polgári bíróságok hatáskörébe tartozik és legalább a magánjogi felelősség előzetes kérdéseként megvizsgálható a közigazgatási aktus törvényszerűsége.

E fejtegetések alkalmosságát egy újabb hatásköri bírósági határozat adja meg, melynek sajnos teljes szövegét még nem olvastam. A Kúria P. VI. 2135/1930. számú ítéletében pergátló kifogás folytán megszüntetett egy pert, melyet egy katonai nyugdíjas indított a kincstár ellen azon az alapon, hogy felettes hatósága utasítása folytán le kellett mondania mellékfoglalkozásáról és ezáltal neki kára merült fel, amit az említett szabályellenes rendelkezés okozott. A Kúria kimondta, hogy polgári perútra tartozik ugyan a közigazgatási hatóságok hivatalnokainak hatáskörükben végzett cselekményei miatt a kincstárral szemben támasztott kártérítési igény elbírálása, de a felettes katonai hatóság utasításának szabálytalanságából eredő kár és ezzel kapcsolatban a katonai utasítás felülbírálása nem tartozik polgári perútra. Az eset negatív hatásköri ösz-

szeütközés folytán a hatásköri bírósághoz került, mely most kimondta, hogy az igény elbírálása a polgári bíróságok hatáskörébe tartozik. A hatásköri bíróság határozata helyes. Amint a büntető ügyben a bűncselekmények tényálladáki elemében magánjogi, közjogi stb. fogalmak, mint tényállás részei fordulnak elő, úgy a magánjogi kártérítési felelősségnek tényálladáki eleme a kár felmerültét okozó hatósági cselekmény törvényszerűsége. Tekintet nélkül arra, hogy ez a hatósági cselekmény közigazgatási, pénzügyi vagy bármilyen természetű és fokú hatóság aktusa, a kártérítési felelősség szempontjából, mint tényálladáki elemet, a polgári bíróságnak kell megállapítania és kivizsgálni, ha csak a kártérítési igényt külön törvényes jogszabály ki nem veszi a bíróságok hatásköréből. Természetesen ez a döntés az illető hatóságra sem elvileg, sem a konkrét esetben nem kötelező, mert nem jogi határozatról, hanem egy magánjogi kártérítési tényállás megállapításáról, mint mondani szokták, egy előzetes kérdés eldöntéséről van szó. A bíróságok tehát menjenek bátran bele a hatósági aktus szabályszerűségének elbírálásába, mert ez törvényes hatáskörük, de ezzel egyúttal megtagadják a polgároknak a növekvő közigazgatás esetleges túlkapásaival szemben a jogvédelmet. Nem kell attól félni, hogy a királyi bíróságok ott, ahol a közigazgatási cselekmény célszerűségéről van szó, a szabálytalanságot könnyelműen fogják megállapítani. A célszerűség bírálatába csak ott fognak belebocsájtani, ahol nyilvánvalóan káros és törvénysértő intézkedés történt, vagy ahol a közigazgatási eljárás lényeges szabályainak megsértésével jött létre a határozat.

Ha pedig a bíróságoknak egyes esetekben kényes lenne a határozás, éljenek a Pp. 234. §-ában foglalt felhatalmazással és függesszék fel a per tárgyalását az előzetes kérdésnek az illetékes hatóság általi eldöntéséig, de ne utasítsanak el hatáskörükből olyan igényt, mely e határozat által kellő védelem nélkül marad.

Ifj. dr. Szigeti László

A házasság felbontása a francia törvények szerint. A Polgári Jog márciusi száma közöttle a házasság felbontását a felek megegyezése alapján, amint azt a régi francia polgári törvénykönyv a Code civil szabályozza.

Az újabb francia törvényhozás változtatott a házassági jog e részén. Az 1884. július 27-i törvény intézkedik a házasság felbontásáról. A házasság felbontását csak ezen tör-